

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

(назва освітньої програми)

на тему: **«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

Студент факультету фінансів, банківської
справи та страхування

Христич О.О.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Кретов Д.Ю.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблеми нового часу, обтяжені впливом спочатку пандемії коронавірусу, потім повномасштабними військовими діями на території України загострюють необхідність активізації в використанні цифрових фінансових технологій банківського обслуговування. Драйвером прискореного переведення банківських клієнтів з офлайн обслуговування до цифрового формату багато в чому послужив період пандемії коронакризи. Саме в цей час надзвичайно швидкими темпами почали удосконалюватись цифрові платформи та модернізуватись сервіси, на базі яких банки надають клієнтам можливість віддаленого доступу до фінансових продуктів та послуг практично з будь-якої точки світу у будь-який час доби. Поштовхом до створення та переходу до використання нововведень, у тому числі цифрових, зазвичай є кризові ситуації, а точніше – пошук способів їх вирішення. Україна останнім часом регулярно знаходиться в ситуаціях економічної невизначеності і тому банкам необхідно постійно здійснювати пошук і розробку модернізованих інструментів та каналів з надання власних послуг і комунікації з клієнтами. Актуальність теми дослідження набуває все більшого значення в Україні, що обумовлено процесами фінансової глобалізації, макроекономічної ситуації та фінансової нестабільності. Також актуальною на сьогодні є розробка теоретичних пропозицій і рекомендацій функціонування банків в умовах цифровізації економічних відносин. Широке практичне використання цифрових технологій допоможе банківській системі України підвищити ефективність діяльності.

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних основ, оцінка сучасного стану та визначення перспективних напрямків розвитку банківських установ України в умовах цифровізації економіки.

Завдання дослідження:

- описати сутність і ознаки цифровізації в економіці та в фінансово-кредитній сфері;
- дослідити переваги та ризикам цифровізації банківського сектору;
- проаналізувати вплив цифровізації банків України на показники їх діяльності;
- запропонувати шляхи подальшої цифровізації вітчизняного банківського сектору з урахуванням зарубіжного досвіду;
- обґрунтувати доцільність наданих рекомендацій.

Об'єкт дослідження – банківська діяльність, що здійснюється в умовах функціонування цифрової економіки.

Предмет дослідження - перспективи розвитку банківських установ в умовах цифровізації економіки.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження було проаналізовано наукові роботи про впровадження цифрових технологій у фінансово-банківську сферу у країнах Західної Європи та США; проведений систематичний огляд наукових статей про цифрові технології у фінансовому секторі, було розглянуто 64 статті, включаючи міжнародні публікації. Досліджено, які цифрові технології найефективніше використовуються для оптимізації взаємодії банків із клієнтами; класифіковано цифрові платформи, що використовуються у

фінансово-банківській діяльності. Також методами дослідження даної роботи є: аналіз і синтез, які використовуються у кваліфікаційній роботі, адже ці методи дозволяють проаналізувати об'єкт дослідження та консолідувати отримані результати; статистичний аналіз використано для збирання, обробки та синтезу інформації; метод графічного зображення використовується у роботі для наочного подання отриманих статистичних даних з метою їх узагальнення та аналізу; комплексний підхід для отримання результату дослідження є важливим, і реалізується шляхом єдності цілей і завдань.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, постанови Національного банку України, звіти банків та НБУ, матеріали конференцій, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених.

Публікації. Кретов Д.Ю., Христич О.О. Використання штучного інтелекту в банківській сфері. *Science, Education, Innovation: Topical Issues and Modern Aspects: proceedings of the 10 th International Scientific and Practical Conference, Tallinn, Estonia, april16-18, 2024.* Tallinn, Estonia: by LLC SPC «InterConf». Tallinn: Ühingu Teadus juhatus, 2024. P. 79 - 83

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (74 найменування). Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 76 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 37 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи «**Теоретичні засади цифровізації в банківському секторі**» розглянуто сутність і ознаки цифровізації в економіці взагалі та в фінансово-банківському секторі зокрема, визначені переваги та недоліки цифровізації банків

У другому розділі «**Оцінка сучасного стану цифровізації банківського сектору України**» надана оцінка впливу цифровізації банків України на показники їх діяльності, проаналізовані операції банків з платіжними картками в умовах цифровізації банківського сектору та охарактеризовані сучасні технологічні нововведення в банківському секторі України.

У третьому розділі «**Перспективи розвитку цифровізації в банках України**» розглянуто міжнародний досвід розвитку цифровізації банківського сектору та окреслені перспективи подальшої діяльності вітчизняних банків в умовах цифровізації.

ВИСНОВКИ

1. З дослідження теоретичних основ цифровізації економіки та банківського сектору, як її складової визначено:

1) Цифровізація – це фундаментальний процес, який пронизує різні аспекти сучасного життя та ділової діяльності. Вона представляє собою інтеграцію цифрових технологій, таких як штучний інтелект, аналітика даних, інтернет речей та блокчейн, у традиційні процеси та структури організацій та підприємств. Цифровізація банківського сектора є не тільки впровадженням сучасних технологій,

а й переосмисленням способів, якими банки надають послуги та взаємодіють із клієнтами. Цей процес включає створення цифрових каналів обслуговування клієнтів, автоматизацію банківських процесів, а також аналіз та використання величезних обсягів даних для більш точного прогнозування та прийняття рішень.

2) Цифровізація банківського сектора представляє собою невід'ємну частину сучасного фінансового світу, та її вплив на банківську діяльність та клієнтів неможливо переоцінити. У ході дослідження було розглянуто ключові аспекти цифровізації банківської індустрії. Цифровізація надає клієнтам покращений доступ до фінансових послуг, що забезпечує значну гнучкість та зручність. Клієнти можуть здійснювати фінансові операції у будь-який час та в будь-якої точки світу, використовуючи мобільні додатки та інтернет-платформи. Це підвищує задоволеність клієнтів та розширює аудиторію, яку можуть обслуговувати банки. Для банків цифровізація відкриває перспективи підвищення ефективності та зниження витрат. Автоматизація процесів, використання штучного інтелекту та впровадження блокчейн технологій дозволяють банкам оптимізувати операції та знижувати витрати. Крім того, цифровізація сприяє підвищенню безпеки та захисту даних, що стає вкрай важливим в умовах збільшених кіберзагроз. Проте, разом із перевагами, цифровізація також несе виклики та ризики. Кібербезпека стає ключовою проблемою, і банки повинні активно захищати себе та своїх клієнтів від кіберзагроз. Незважаючи на виклики, цифровізація надає банкам можливість переглянути свої бізнес-моделі, впроваджувати інновації в продукти та послуги, та співпрацювати з фінтех-компаніями. Таким чином, цифровізація банківського сектора – це не тільки виклик, а й можливість банків удосконалювати свою діяльність, з урахуванням сучасних технологій та очікувань клієнтів. Ті банки, які зможуть успішно адаптуватись, матимуть ключ до довгострокового успіху в епоху фінансової цифровізації.

2. З дослідження стану цифровізації банківської системи України на сучасному етапі можна відзначити наступне:

1) Банківська система поступово запроваджує цифровізацію своєї сфери, для клієнта вже стало звичним відмова банку від фізичного відділення, персоналізація, застосування чат-ботів для операцій з клієнтом. Цифровізація принесла значні переваги як для банківської системи України, так і для кожного банку та його клієнтам. Для банків – це перш за все *зменшення фізичних відділень*. Станом на початок 2024 року банківських установ по системі скоротилось в 4 рази, їх налічується 5138 відділень. Найбільше зменшили підрозділи – АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Ощадбанк». Ці банки використовують в роботі найсучасніші досягнення фінансових технологій і такий канал комунікації їх з клієнтами як широка мережа відділень втратив свою актуальність, їх витіснили діджитал технології – віртуальні застосунки та розвиток дистанційних засобів взаємодії з клієнтами.

2) Новітні технології дають можливість збільшувати банками різноманітні послуги з ціллю збільшення комісійних доходів. Комісійні доходи банківської системи України за 2015 – 2023 роки показали стійку тенденцію до зростання. Зростання комісійних доходів змінило структуру доходів. Якщо в 2015 році структура доходів банківської системи складалась з 68% процентних доходів і 14%

комісійних (18% складала інші доходи), то в 2023 році зі 100% доходів було отримано 65% процентних та 21% комісійних доходів (частка інших доходів також скоротилась до 14%). Вважаємо, що зростання комісійних доходів банківського сектору здійснювалось за рахунок зростання цифровізації процесів в банках, що дає змогу автоматизувати ряд операцій, що збільшує їхню доходність. Наприклад, комісійні доходи АТ КБ «Приватбанк» за досліджуваний період зросли в два рази. За видами доходів найбільше зросли доходи від міжнародних платіжних систем (в 7 разів) та доходи від еквайрингу (в 2 рази).

3) Наслідком цифровізації банківської системи є збільшення обсягу безготівкових операцій з використанням карток. Процеси подальшої цифровізації економіки неухильно позначаються й на стані платіжного обороту. Кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток в 2023 році порівняно з 2019 роком зросла на 77%, що становить 94,5% від загальної кількості карткових транзакцій, а загальна сума, на яку були проведені безготівкові операції з картками, збільшилась в 2,2 рази, тобто до 3980 млрд грн. Ці тенденції свідчать про дедалі більшу готовність суб'єктів ринку в Україні використовувати платіжні картки саме як засіб оплати товарів і послуг у процесі здійснення безготівкових розрахунків, а не як інструмент отримання готівкових коштів у касі банку чи банкоматі.

4) Все більше платежів здійснюються з використанням безконтактної технології оплати та NFC-технології. Загалом у 2023 році операції в торговельній та сервісній мережі з використанням даної технології перевищують операції з фізичним зчитуванням платіжної картки в 11,2 рази за кількістю та в 9,2 рази за сумою. Операції з використанням безконтактної технології оплати та NFC-технології за 2023 року зросли в 4,2 рази за кількістю та в 5,6 разів за сумою порівняно з усім 2019 роком. Водночас операції з фізичним зчитуванням платіжної картки в цей період зменшилися в 4,7 разів за кількістю та в 2,9 рази за сумою.

5) Вітчизняна банківська система постійно розвивається і адаптується до нових тенденцій у галузі фінансів та технологій. Одним з найбільш відчутних змін в банківському секторі є зростання популярності онлайн банків та фінтех-платформ. У цьому контексті, Ukrainian Business Award провели аналітику онлайн банків України і визначило ТОП-6 кращих банків у цій категорії. У рейтинг потрапили такі банки, як monobank, sportbank, Банк Власний Рахунок, IZIBANK, NEOBANK та O.Bank, які відзначаються високою якістю своїх послуг та інноваційним підходом до роботи з клієнтами. Додаємо також, що американська медіагрупа CNBC включила monobank до глобального рейтингу ТОП-200 фінтех-компаній світу за 2023 рік.

3. Аналіз зарубіжного досвіду показав, що:

1) Найкращими технологіями на 2024 рік: штучний інтелект; інтерфейси прикладного програмування; інтернет речей; P2P платежі; NFC-технології;

2) Основним напрямом цифровізації банківських комунікацій є організація цілодобового реагування на запит клієнта за допомогою технологій діалогового банкінгу (чат-боти, віртуальні помічники). Важливими критеріями оцінки ефективності автоматизації банківських комунікацій є оперативність, доступність, наявність зворотного зв'язку та гарантія безпеки персональних даних.

3) Останніми трендами та інноваціями в галузі FinTech для вітчизняної банківської справи, які в 2024 році є темою дискусій можна вважати наступні:

- Open Banking та APIs: концепт відкритого банкінгу. Передбачається, що банки можуть надавати доступ до фінансових даних своїх клієнтів третім організаціям для створення нових фінансових продуктів та послуг;

- гіперперсоналізація: врахування більш поширених даних ніж при традиційній персоналізації, використання такого спектру факторів, як: реальний час, психографіка та контекстуальна інформація. Основний інструмент - Big Data та технології для надання індивідуальних послуг кожному клієнту.

- конфіденційність даних, безпека та запобігання шахрайству: відкритий банкінг та гіперперсоналізація потребують відповідні заходи захисту великих обсягів особистих даних клієнтів з ціллю недопущення фінансових злочинів.

- регуляторні зміни і нові схеми платежів: впровадження глобального стандарту платіжних повідомлень ISO 20022. Впровадження стандарту надасть змогу транзакціям платежів мати більш структурований і зрозумілий об'єм даних для аналізу та подальшої персоналізації, якими банки оперуватимуть для створення гіперперсоналізованих рішень.

4) Для удосконалення діяльності вітчизняного банківського сектору в умовах цифровізації рекомендовано:

- активне використання інструментів цифровізації та застосування штучного інтелекту в банківській сфері допоможуть скоротити час на вдосконалення розрахункових операцій, збільшити прибутковість фінансових організацій, скоротити витрати. Використання цифровізації та штучного інтелекту в банках є кроком у майбутній розвиток економіки всієї країни;

- повсюдне впровадження Open banking дозволить створювати нові продукти для фінансового ринку, що призведе до збільшення кількості нових банківських сервісів та скорочення часу виведення їх на ринок;

- незважаючи на те, що українські банки активно розробляють та впроваджують власні інновації, слід враховувати зарубіжний досвід в інноваційній діяльності для посилення бізнес-моделі внутрішніх кредитних установ. У цьому контексті однією з найцікавіших концепцій є унікальна екосистема продуктів і послуг. Мета впровадження екосистеми є створення кіберпростору з нульовою конкуренцією – фінансової екосистеми формуванням системи допуску бізнесів фінансового та нефінансового секторів на основі партнерств та лояльного ставлення до власника екосистеми;

- перевагами є повне проникнення банків в життя клієнтів і по суті спостереження за нею з активною оптимізацією фінансових продуктів і сервісів; інноваційний розвиток усіх партнерів екосистеми и інфраструктурна підтримка зі сторони банку-ініціатора; формування нового цифрового світу, де можна в ігровій формі «розглядати» сценарії поведінки соціуму, аналізувати макроекономічні пропорції та виявляти точки і зони фінансових правопорушень і злочинів; до недоліків відносять прийняття клієнтами відмови від мінімальних меж особистої недоторканості, виникнення негативних ефектів віртуальної реплікації (учасники метавсесвіту будуть спробувати перенести події з віртуального середовища в реальне життя), масштабування кіберзагроз.

АНОТАЦІЯ

Христич О.О. «Сучасний стан та перспективи розвитку цифровізації банків України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес», Одеський національний економічний університет - Одеса, 2024

У роботі розглядаються теоретичні питання цифровізації в банківському секторі. За результатами проведеного дослідження у першому розділі розглянуто сутність і ознаки цифровізації в економіці, особливості цифровізації в фінансово-банківському секторі, її переваги та ризики, що при цьому виникають.

Проаналізовано сучасний стан та тенденції цифровізації банківського сектору України, визначений вплив цифровізації на показники діяльності банків України, надана характеристика сучасних технологічних нововведень.

Розглянуто перспективи подальшої діяльності банків України в умовах цифровізації з урахуванням закордонного досвіду.

***Ключові слова:** цифровізація, банківський сектор, штучний інтелект, машинне навчання, інтернет речей, банківська екосистема, перспективи*

ANNOTATION

Hristych O.O. "Current state and prospects for the development of digitization of Ukrainian banks"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» for the educational program " International banking business " Odessa National Economic University - Odessa, 2024

The paper examines the theoretical issues of digitization in the banking sector. According to the results of the research, the essence and signs of digitalization in the economy, the features of digitalization in the financial and banking sector, its advantages and risks that arise in this case are considered in the first chapter.

The current state and trends of digitalization of the banking sector of Ukraine are analyzed, the impact of digitalization on the performance indicators of Ukrainian banks is determined, and the characteristics of modern technological innovations are provided.

Prospects for the further activity of Ukrainian banks in the conditions of digitalization are considered, taking into account foreign experience.

Keywords: *digitalization, banking sector, artificial intelligence, machine learning, Internet of Things, banking ecosystem, prospects*